

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

↔ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ↔
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár:
egész évre 100 K., félévre
50 K. Egyes szám ára 3 K.

Pedlow kapitány.

Pedlow kapitány nem valami világverő hős, hanem — mint ő maga mondja magáról — egyszerű vörös-keresztes ember. De ember, akinek esze és szíve van a bajt meglátni és a bajon segíteni. Az amerikai vörös-kereszt-egylet aligha váaszthatott volna szerencsésebben, mikor a magyarországi nélkülözések enyhítésére küldött szeretetadományok kiosztásának intézésére embert kellett állítani.

Pedlow kapitány ezt a munkát nemesen és jól végezte el, s aközben nyitva tartotta a szemét és meglátott olyan bajokat is, amelyeknek gyógyítását vörös-kereszt-egyleti megbízott volta nem tette kötelességévé. Meglátta és szövé is tette a bajt és — megint az ő szavával élve — Magyarországon jártában mindig csak egy textus alapján akar prédikálni, annak a textusnak alapján: Magyarok, fogjatok össze, ne válasszon el benneteket egymástól se vallás, se politika; értsétek meg és szeresétek egymást, mert különben elpusztultok.

Ezt mondja Pedlow kapitány, aki csak egyszerű vörös-keresztes ember, de ember, esze és szíve van és mint rajtunk kívül álló, tud objektív lenni a mi dolgaink megítélésében.

Ami felhívást intéz Pedlow kapitány az egész magyarsághoz, ugyanazt nem lehetne-e hirdetniünk a mi szűkebb körünk, a kálvinista magyarság számára? Nem lehetne-e megfontolnunk, hogy az együtt-tartásnak az a nagy fontossága, melyet ez a nyílteszű amerikai az egész magyarságra nézve lát és beszél, elsősorban legalább a mi szűk körünkben volna megvalósítandó.

Nem mondom, hogy az összetartás valami különleges magyar református erény volna. Sőt, ellenkezően, a normális időkben is bőven volt alkalmunk tapasztalni a magyar református testvérek közt semmivel sem okolható dühösségű küzdelmeket. Különösen azok közt, akik kieveztek a politika vizeire, volt ez elkeserítő módon tapasztalható. Am azóta, hogy három évvel ezelőtt fejtegetjére állott minden, még olyan körökben is, amelyekben azelőtt békesség és csönd honolt, fogcsikorgató indulatokat kell tapasztalunk.

Hiszen igaz, ezek a szomorú idők nagyon sok esúnyaságot lepleztek le előttünk. Nagyon sok

nagyságot zsugorítottak kicsire össze és nagyon sok apró embeikét fújtak nagyra fel. Sok szennyet kavartak fel és sok jól rejtegetett emberi gyarlóságot tettek nagyon láthatóvá. Am nem kellene arról megfejeltkeznünk, hogy ezeknek a gyarlóságoknak a lételevel tisztában lehetünk az előtt is; tudhattuk az előtt is, hogy nincs köztünk büntelen és hogy mi magunk is, akik szerencsésen megszabadultunk e nehéz időkben a szennybe keveredéstől, csak Istennek és nem magunknak köszönhejük azt, hiszen a magunk gyarlósága meg nem óvott volna minket.

Nem akarok, nem is tudnék védőbeszédet mondani azok mellett, akik teljes erővel szálltak szembe a haza és az egyház javával, akik megtagadták a Krisztust és megtagadták magyar voltukat. Nem a arom menteni még azokat sem, akik — bár Isten és haza iránti tisztelettel — egymás után követték el az ezek parancsa elleni cselekedeteket. Csak azokról szólok, akik csupán megbotlottak, akik súlyos viszonyok közt nem tudtak emberfeletti erőt kifejteni, akik ellen inkább a latszát szól, akiket náluk sokkal rosszra hajlóbb szerencsések támadnak most apró hibáikért. Csak azokról szólok, akikről gyarlóságok, de nem bűnök derülnek ki, akár a forradalmi időkben, akár azok után a restaurálódás kavarodó viszonyai között.

Annyi sok kiváló, jó ember van mi közöttünk. Persze, ember mindegyik, gyarlóságokkal teljes. De hát miért a gyarlóságait vizsgáljuk és miért nem a kiválóságait? Aki tudós, abban ne lássuk meg, hogy az életet nem jól ismeri; aki adminisztrálónak kitűnő, attól ne vegyük rossz néven, hogy a tudományban a másikkal nem versenyezhet; aki az evangelizációt végzi nagy sikerrel, annak ne rójjuk fel, hogy gyöngé prédikátor; aki az embereket vezetni tudja, attól ne kívánjuk, hogy maga vezettesse magát, — szóval ne azt feszegessük az embertársainkban, ami nem erős oldaluk, hanem azt figyeljük, hogy miben kiválók s így használjuk fel munkaerejüket hazánk és egyházunk javára.

Milyen mássá lesz az egész magyar élet, ha legalább mi — esszenciája a magyarságnak — református magyarok, azzal a kemény elhatározással fogunk minden munkánkhoz, hogy ember-

társainkban mindig csak a jót igyekszünk meglátni, ha hibát akarunk keresni, keressük magunkban, ahol szintén tudunk nagyon is bőven találni.

K. B.

Tárca

Amit láttam és átéltem Magyarországon.

Írta: *Frauenfelder Arnold.*

V. Erdélyi emlékek.

Amint ott ültem a vonatban, érzelmek és gondolatok rezdültek át lelkemen, melyeknek nem tudnék jobban kifejezést adni, mintha idézem Schieber Anna ily című elbeszéléséből: „És ha szeretet nem volna...!” a következő szavakat: „Valami csodás is ez az emlékezés. Jön, itt van s lelked elé varázsolja a régi időket. Rég eltűnt kedves alakok lépnek szemed elé, s még egyszer felkeresed a helyeket, amelyek messze, messze vannak, hallgatód a hangokat, amelyek rég elnémultak. És úgy felmelegedik szíved, s csodálkozol, hogy mi is jutott ma hozzád.” Igen, ma én is oly csodálatosan éreztem magamat, mivel 22 évvel ezelőtt is Debreczenből ugyanazzal a kedves kísérelővel utaztam a vonaton, de természetesen más irányban, mint ma. A gőzparipa déli irányban, Kolozsvár és Segesvár felé zakatolt a szép Erdélyországba, s az eltűnt alakok, akik szemem elé léptek, gróf Bethlen és felesége voltak gyermekeikkel együtt, akiket barátom, mint házitanító oktató. Nagyszerű pár napot töltöttünk a pompás, a grófi család által lakott kastélyban. Már maga az a körülmény, hogy a gróf Bethlen Gábor fejedelem ivadéka volt, akinek 1613. évi trónra lépésével kezdődik Erdély virágkora, s ki által a fejedelemség határozott kálvinista jelleget nyert, különös érdeklődést kelthetett fel bennem akkor az iránt a férfú iránt, aki irántunk, két diák iránt oly kiváló figyelmességet tanúsított. Nem felejtettem el unokahúgát sem, a fiatal Bethlen komteszt, akivel vacsora után a fényes szalonban élénk társalgást folytattam az akkori divatos bölcsészről: Nietzsche Frigyesről. Természetesen nem kaptunk hajba e miatt a téma miatt, mivel idevonakozó felfogásunk meglehetősen fedte egymást. Egészen elámultam, amidőn megtudtam, hogy az én szeretetreméltó társalkodóm, az akkori szép leány, a jelenlegi miniszterelnök felesége lett. Tiszteletre méltó, finom lelkületű, s nagyon rokonszenves magyar nemesek voltak azok, akik ama rég letűnt napokban éltem útjába akadtak. De nem hallgathatom el, hogy a magyar nemesség akkor is mutathatott fel kevésbé dicsőséges képviselőket, akiket Petőfi igen jellemzően énekel meg ebben a dalban:

Óseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsdá marja,

Rozsda marja, nem ragyog,
Én magyar nemes vagyok.*

A háború egyik üdvös következménye, hogy ettől az epikureusi, véghetetlen könnyelműségnek hódoló életfelfogástól az idő rettenetes komolysága és nehéz volta remélhetőleg egyszersmindenkorra elvonta a táperőt.

VI. Harangavatás Nagykállóban.

Ellenkező, a Kárpátok felé eső észak-keleti irányban, körülbelül 5 óráig tartó utazás után végre megérkeztünk a nagykállói állomásra. Minő élet, minő lőtás-futás volt ott! Nagy néptömeg gyűlt össze, s zúgó, viharos éljen-kíáltás hangzott száz meg száz torokból az érkező püspök felé, az egyenruhás tűzoltóság fűvó hangszereivel, mintegy 30 fiatal legény magyar népviseletben, lóháton, égő faklyával kezökben, piros arcú, pártát viselő hajadonok nagy száma nemzeti viseletben, festői csoportokba osztva, — mindez élénk, tarka kepet nyújtott. A városi tanács jelenlétében a községi jegyző lendületes üdvözlő beszédet intézett a püspökhöz, amelyre ez annak jelzésével válaszolt, hogy mily örömmel jött a nagykállói református egyház új harangjának felavatására. Egy ifju hölgy költői üdvözlő mellett illatozó virágcsokrot nyújtott át neki, — aztán kíséretével az első kocsi szállott, amely után még 4 vagy 5 kocsit ment, valamennyi körülveve faklyát tartó lovasoktól. Barátomnak s nekem a második kocsit bocsátották rendelkezésünkre, s a megyei elmeügyintézet igazgatójával folytatott szellemes beszélgetés közben érkeztünk a lelkészlakhoz. Itt a református egyházi énekar éneke hangzott fülünkbe, s miután a legidősebb presbiter keresetlen szavakkal adott kifejezést az egyház érzelmeinek, hatalmasan hangzott el a helybeli lelkész, Görömbei Péter ajkairól az üdvözlő beszéd a püspök felé, amelyre ez látható megindulással válaszolt. Ez után az ünnepélyes aktus után szállásunkra mentünk, amelyet egy orvos vendégszerető házában találtunk fel. Az orvos kedves társalgó volt és sok kérdésemre mindig készséges, kimerítő felvilágosítást adott. Tőle értesültem, hogy a városnak 9000 lakosa van s ebből 4000 protestáns. Mindenféle foglalkozás képviselve van; nagy a munkások száma különféle üzemekben. A napszám nagyon is változik. Földmunkánál 120 korona (1 fr. 20 cm), egy favágó 200—250, a debreczeni tanítóképző-intézet igazgatója átlag 83 koronát keres naponként. A kézi és szellemi munka különbözőképen való értéklésének drasztikus példája ez. De még nagyobb lett az érdeklődésem akkor, amidőn az orvos úr olyan élményt beszélt el nekem, amely őt lelkileg és fizikailag csaknem tönkretette. Amidőn az 1918—1919-i kommunista felkelés után a keresztényszocialista uralom jutott hatalomra, ötven más lakossal azon ürügy alatt, hogy bolsevisták, váratlanul letartóztatták, feleségétől, gyermekétől elszá-

* Itt leközli Frauenfelder Neugebauer fordításában „A magyar nemes“-t egész terjedelmében.

kitották, s egy szűk, csupasz, nedves falú helyiségbe csukták be. Ebben a szűk börtönben, szorosan egymás mellé préselve, nyomott, fúlasztó levegőben töltöttek hat hónapot a nemtelen intrika szégyény, sajnálatraméltó áldozatai. Egy szép reggelen végre egészen váratlanul megjelent a rendőrség egyik képviselője ezzel a gúnyszámba menő kijelentéssel: „Uraim! tévedtünk. El vannak bocsátva!”

Este 8 órakor minden vidéki vendég dr. Nárássy Andor nagybirtokos és bankigazgatóhoz volt vacsorára meghíva. Ő is egyike volt a most említett politikai vértanúknak. Üdvözlő felköszöntőjében élénk színekkel, remegő hangon rajzolta le ama fogság kínjait és szenvedéseit, amelyeket még személyes ellenségének sem kívánhatna, de a gyötrelmek és a szenvedésnek ama napjaira való szívbéli megemlékezés ne zavarja meg ezt az estét, amely nagyságos cselekedetre gyűjtött össze bennünket. A gondos házigazdának nem is volt oka emiatt aggódni. Az ünnepi társaságot, amely gyönyörűen berendezett ebédlőben, ezüsttel, művészies asztali eszközökkel, válogatott ételekkel gazdagon megrakott asztal mellett ült, nemsokára meleg hangulat fogta el. Ismét tapasztaltam, hogy mily lebilincselő hatása van a magyar vendégszeretetnek és előzékenységnek. Szellemes beszédek és adomak következtek egymásután, sőt vidám és szomorú dalok éneklése is. Ez utóbbiakat egy jovialis, öregebb theologiai tanár énekelte; kurucdalok voltak ezek, a protestánsok szomorú énekei, akik a 17-ik század végén vallásszabadságukért küzdöttek és vérezték el. Nekem sem hagytak nyugtot, s torkomon nemcsak svájci, hanem ősi appenzell-dalokat is kellett kieresztenem, amelyeknek most volt először szerencsém ahhoz, hogy Nagykállóban előadják őket. A nap változatos benyomásaival eltelve, emelkedett hangulatban ballagtam éjfélkor barátom oldalán homokos, hepehupás rossz úton szállásadónk háza felé. Felhőtlen, csillagos égen teljes pompájában ragyogott a teli hold. Én azonban mély álmomban nemsokára elfelejtettem a különböző faji típusokat, s a nap vidám képeit, amelyek most mint kaleidoszkopban tolnak egymás mellé emlékezetemben.

Vasárnap korán reggel már 8 órakor siettünk arra a helyre, ahol az ünnepélyes harangavatásnak le kellett folyni. Durva kőállványon feküdt a meglehetősen kiesiny érharang, amely a körülötte ünnepélyesen összegyűlt lakosságot emlékeztette ama szomorú órára, amidőn a régi harangot levették a toronyból, hogy háborús célokra átöntsék. Sajátságosan hatott reám, hogy a torony nincsen a templomhoz hozzáépítve, hanem külön helyen, mintegy 10 méternyi távolságban emelkedik. Miként a mi egyházközségeinkben hazafias lelkesedéssel rezegteti meg a levegőt a „Minden élet téled van” című ének, úgy buzogott most elő a vallásos hangulatban levő lelkekből és szívekből a régi, elragadó mózesi zsoltár: „Tebenned bíztunk eleitől fogva.” Sok szemből könnyek peregtek le, amidőn a helybeli lelkész megindult szívvel mondta el felavató

és hálaadó imádságát. Egy fiatal, festői népviseletbe öltözött magyar nő díszes virágkoszorúval ékesítette a felavatás után felemelt harangot, amelyet az énekkar hangjai között hosszú, vastag kötéllel húztak fel a csendes toronyházba egészséges, erőtől duzzadó legények. És miután az érc-szájnak ott fent vidám örömmel felkiáltották „Szerencse fel”, — a magyar nemzeti Hymnus eléneklésével az egyszerű, de hatásos ünnepély véget ért. A felavatott harang hangjai biztatóan hívták először 10 órakor az egyházközség tagjait a stílszerűen feldíszített templomba, az ünnepélyes istentiszteletre. Az összegyűlt, a templom tágas helyiségét egészen betöltő közönség a magyar énekeskönyvből énekelte s majd egyik szomszédbeli lelkész imádsága után a püspök lépett a szószékre, hogy szívhez szóló, meleg hangon tartott, gondolatokban gazdag beszédében, amelynek alapigeje I. Kor. 14₈ volt, magyarázza meg a nap értelmét és jelentőségét. Ezután következett a karének, áldás és gyülekezeti ének. Láthatólag megihletődve hagyták el a jelenlevők a templomot. Érezték, hogy a történelmi esemény, amely előttük ezen reggelen lejátszódott, mély benyomást tett rajuk.

Egy órakor a tágas tornacsarnokban nagy népbankett volt. Egyes cigányzenekar játszotta a különféle dallamok tarka sorozatát. Költői előadások, felköszöntők fűszerezték az egyszerű, de jól készített ebédet, amelyhez az előkelő családok kosztümbe öltözött leányai hordták fel az ételeket. Nekem sem engedték el a felköszöntőt, amelyben azt a kívánságot fejeztem ki, hogy a felavatott érc dallamos hangjai az egyházközségre és az egész országra a béke újabb és jobb korszakának szólnak, s minden embert egész napon, egész éven, egész életén át, boldogságban és boldogtalanságban, örömben és bajban lépésről-lépésre kísérjen intéseivel, biztatásaival, zúgásával és áldásával. 4 órakor ismét mindenki a templomba sietett, hogy egy budapesti mester orgona-előadását, az egyházközségi tagok szavalatait, az énekkarok és egyes személyek előadásait élvezzék. A 8 órára hirdetett népeztélyen a tornacsarnokban, amely egyesítendő volt öreget és ifjat a barátság ápolására, fájdalom, már nem vehettem részt.

Elutazásom órája eljött, hamarabb, mint szerettem volna. A városi tanács nagy előzékenységgel a barátom és az én részemre egy kocsit rendelt, amely az éjjeli vonathoz vitt bennünket Nyiregyházára, egy élénk, 35 ezer lakossal bíró városba, amelynek több mint fele (?) református. A búcsú órája ütött! Még egy utolsó meleg kézszorítás, s barátom eltűnt az éj sötétjében. Egyszerre csak oly egyedül éreztem magam a fülkében más nyelven beszélő emberek között. Vége felé közeledett magyarországi tartózkodásom, amely ebben a leirhatatlan pillanatban inkább álomnak tűnt fel előttem, mint valóságos élménynek. Hétfőn, midőn 8 órát jeleztek a harangok, Budapesten voltam — egyedül! Hogy ne jussak egészen a fájdalmas gondolatok és érzelmek hálójába, elnézegettem a zajos, lármás főváros tarka utcai életét; belép-

tem a művésziiesen berendezett állatkertbe, s megbámúltam még egyszer a híres parlamenti épület építészeti szépségét. Így gyorsan lepergett az a néhány óra, amely még rendelkezésemre állott a Bécsbe való, a balatoni express-vonattal megteendő utazásomig. Szép volt az utazás a Balaton kedves partjainak a hosszában; érdekes, ha éjszaka az akkor még ágyúörgéstől visszhangzó Nyugat-Magyarországon vonatunk hirtelen a fényszórók vakító fényáradatába került. Fülkémbe időről-időre megfigyeltem két urat, akik nagy buzgalommal társalogtak egy magyar nővel, kinek vállairól értékes selyem öltözet omlott alá, aki értékes gyémántjait csillogtatta a lemenő nap sugarában. Nem utazhattam el Salzburg mellett úgy, hogy a páratlanul szép Mozart-város legjellemzőbb jelképéhez, Hohensalzburg várához fel ne menjek, amely dolomit-tömbön trónolva uralja a lábai alatt messze kiterjedő vidéket. Utazásomnak nem épen kedélyes befejezése volt a vámvizsgálat Feldkirchben, ahol az állam legszigorúbb keze nyitott fel minden kis skatulyát, kutatta át a koffer minden zugát, s a legartatlanabb ruhadarab mögött is egy esomó szivart vagy épen ékszereket gyanított. De csakhamar minden gyanún kívül állottam, s úti podgyászommal — cseberből vederbe — az osztrák vámhivatalnokok kezéből kedves hazám vámhivatalnokainak a kezébe jutottam, akik nem épen udvariasan forgolódtak csekélységem körül. Már nem is tudom, hogy útközben hányszor kellett az utasoknak alávetni magukat a portgyász- és útlevélvizsgálatnak, de mindenütt ugyanaz a szó: „Kegyeskedjenek uraim oly jók lenni . . .“ stb. Helvetia megszentelt földjén ellenben ridegen hangzott felénk: „Koffert kinyitni! útlevelet előmutatni!“ Mégis csak hazai hangok voltak azok, hazai levegő! És bár gondolataim mindenkor örömmel szállnak vissza Magyarország városai és falvai, azok derék emberei felé, s a gazdag emlékek, amelyeket ottan magammal hoztam, újra és újra felüdítenek, mégis csak az a magasztos érzés emel fel igazán, hogy a föld legszebb, legjobb, legkedvesebb zugát nevezhetem hazámnak.

(Vége.)

Egyház

Az új énekeskönyv bevezetése Hajduhadházon.

Egyházunkban a szekták térfoglalásával szemben erős gátnak kezd bizonyulni az új énekeskönyv használatba vétele. — Sok jóhiszemű, mélyebb vallásosság után áhítózó hívünket tévesztették meg a futkározó atyafiak azzal a nagyképi s természetesen minden belső igazságot nélkülöző váddal, hogy ti nem énekeltek új éneket, pedig erre a szentírás több helyen elkötelez; — vagy, elmenve ezekhez téli estéken tanyáznai, burkoltan, hogy „tanítványokká tegyék őket“, vagy a „gyülekezet“-be nyíltan magukhoz édesgetvén: énekeltek előttük „új énekeiket“ s nem egyszer megtör-

tént, hogy egyik-másik egyháztagnak e szép énekek halása alatt elhagyta ősi hitét s az új énekeket éneklők társaságában vélte feltalálni lelke békéjét s üdvét.

Most, amikor az egyetemes énekügyi bizottság, különösen annak kiváló elnöke, szeretett Püspökünk fáradhatatlan buzgalma folytán csaknem 10 évi készülődés után végre kezünkhöz jutott az új énekeskönyv: oly hatalmas fegyver és alkalom adatott benne és általa gyülekezeteink, főként a vezetők kezébe, mely által — ha csak van bennük még egy paránya az egyház jelene, jövője iránti féltő szeretetnek — megakadályozhatják a gyülekezeteinkből az előbbi kicsinyes ok miatti kiválást s kezdek vele oly hatalmas építő munkát, amilyenre legalább az utóbbi évtizedben példát nem volt.

Mi sem mutatja jobban híveink lelki éhségét, mint az, hogy amikor a múlt év október végén a legelső új énekeskönyv példányokat a gyülekezetben bemutattam: szinte kényszerítettek rá, hogy szerezzem be nagyobb mennyiségben, hadd ismerje meg a gyülekezet minél előbb annak szépségeit, lelket emelő, nyugtató voltát. Így történt, hogy már október 31-én, több éneket harmónium kíséret mellett bemutatva, a következő hetekben 1000 drb. új énekeskönyvet voltam kénytelen hoztatni, mely mennyiség megérkezése után azonnal elfogyott. Tagadhatatlan, hogy ez a hirtelen s legalább gyülekezetemben kellő előkészítés nélküli behozatala az új énekeskönyvnek; azok körében kik különben sem sokat lelkesülnek egyházi életünk mélyebb s élénkebb tételén, valamint a szegényebb sorsú lakosság körében némi ellenszélvel találkozott, azonban ezt az ellenszél nyomban sikerült eloszlatni azért, hogy az 1000 példány után járó engedményt, mely 250 példányt tesz ki — kiosztottam a felekezeti és állami iskolák szegény sorsú növendékei és azok közt, kik bármely kis mértékben megütköztek ez újítás felett. Különösen templomos szegényeinknek juttattam, hogy emiatt el ne maradozzanak.

Az énekeskönyvek beszerzésével nyomban megkezdtük az új énekek tanítását, még pedig heti két órán, szerdán és pénteken 5—6-ig. Ezekben az órákon oly lelkesen énekeltek híveink az új énekeket s az érdeklődés oly nagy lett, hogy egy tanterem mindjárt először kicsinek bizonyult, sőt két tanterem is zsúfolásig megtelt s november elejétől mind a mai napig meg is tölti a lelki táplálék után vágyó hívők serege. — S mivel gyülekeztünknek nem csak komolyabb, idősebb, hanem fiatalabb tagjai — az ifjúság is erősen kezdett érdeklődni ez órák iránt: szükségessé vált vasárnap délutánonként (4—5) külön a nagy fiúk, külön a nagy leányok számára énekórát állítani be s az ifjúság, amelyik különben eddig a vasárnap délutánokat elfecsérelte — az ünnep napon több kárt mint hasznot tévén lelkében — egyszerre megtalálta azt a helyet s azt a forrást, hol idejét nemesen töltheti el s honnan az örök ifjúság vizét vehet. Kezdetől fogva, hogy a szüntelen való éneklésben el ne fáradjanak, minden alkalommal bibliát olvasunk, összejöveteleinket fohással kezdjük és zárjuk, közben pedig felolvasásokat tartunk túlnyomóan vallásos tartalmú olvasmányokból s e felolvasásokat tanító, buzdító magyarázatokkal

kísérjük; így akarjuk minél változatosabbá s vonzóbbá tenni ez órákat. Ez összejöveteleken befolyó persely-pénzből szereztünk be 12 drb. fali lámpát s szerezzük be a mindenkor szükséges világító anyagot. Városunk minden rétege képviselve van itt s alig várják a következő óra eljövetelét.

Ez énekórákkal kapcsolatban szinte parancsolólag állott elő az a követelmény, hogy meg kell ragadni s nem szabad elszalasztani ezt a kínálkozó alkalmat az ifjúság összetartására, továbbképzésére, vallásos érzülete ápolására s meg kell teremteni mindkét nemű ifjúság részére külön-külön az ifjúsági együletet. S. valóban — addig is, míg az alapszabályok elkészülnek s megerősítést nyernek — ideiglenesen megalakult úgy a fiúk, mint a leányok egyesülete.

Egy ilyen ifjúsági órán történt, hogy mikor az ifjakhoz buzdító beszédet intéztem, előlépett az utolsó padból egy szakállas — előttem idegen — idősebb férfiú s tört magyarsággal engedelmet kért, hogy néhány szót ő is szólhasson. Mikor az engedélyt erre megadtam, a többek között ezeket mondta: „Fiúk! szeressétek a bibliát s az éneket. ez tesz nemessé titeket, én baptista vagyok, tőt származású, de itt rég letelepedett szabó mester, elmenve az iskola előtt, éneklést hallottam, bejöttem hozzátok, hogy veletek énekeljek stb.“ Ezután hangosan imádkozott s eltávozott. Valószínűleg kémszemlén volt a mester, mert azóta nem volt itt. Úgy látszik elevenjén találta a híveink közül halászó atyafiakat az új énekeskönyv, mert máris felszisszentek: egy érv, egy vád, egy fegyver elesett; téli estéiket unalmas szomszédolással töltő híveinket nem tudják immár sem felkeresni, sem magukhoz édesgetni, mert megtalálták ők is a helyet, ahol lelkük táplálékot vehet.

A kezdet — im ennyit ígér, munkánk további sikere a vezetők lankadást nem ismerő buzgalmától s az örök Isten megsegítő kegyelmétől függ.

Hajduhadház.

Molnár Zoltán.

Lelkész beiktatás Dobozon.

Február 5-én ment végbe Fogarassy Jenő lelkész beiktatása a békésmegyei Doboz községben. A békéshányati egyházmegyének tevékeny és nagy tudású új esperese, Harsányi Pál végezte a szertartást.

Mindenütt megújhodást, a lelkeknek felemelkedését eredményezi egy-egy ilyen alkalom, de sokszorosan el lehet ezt mondanunk erről a beiktatásról, mely egy pusztulásnak, leromlásnak indult hajdani szép gyülekezetnek újból való felvirágoztatásához az első napsugarat, újból való felépítéséhez az alapkőnek szilárd lehelyezését jelenti. Ború és aggodalom ült a lelkeken sok éven át, mely most hitünk szerint szerteoszlott és derűsebb égne mosolygását váltja fel a lelkekben. Harsányi Pál esperes bölcs tapintattal, de egyben hajthatatlan energiájával megnyerte az elhidegült és elfordult szíveket, szeretettől, mély és igaz hittől, lángoló hazaszeretettől áthatott szavai-
val új életre keltette az elhanyagolt tüzeket és az útvesztőkbe betért lelkeknek új és helyes irányt mutatott. Szavának ereje, szikrázó lelkének heve hórétet és jégkérgéket olvasztott a téli álomba

merült szíveken. Valóban éjjel-nappal szüntelen fáradozott e gyülekezet bajainak orvoslásán és a nép megértette a bölcs tapintatnak, a nagy és áldozatos szeretetnek szavait és tetteit Harsányi esperes részéről.

A beiktatott lelkésznek szépen átgondolt és ügyesen megválasztott tartalmas beszéde felejthetetlen hatással volt a templomot zsúfolásig megtöltött hallgatóságra, hol sok más vallású is jelen volt.

A templomi ünnepséget szokásos módon presbiteri gyűlés követte, hol a szebb jövő felvirágzása gyakorlati főbb elveinek lefektetése méltó keretül szolgált az ünnepség templomi részének. A 160 terítékes esti banketten Harsányi Pál esperes kiváló beszéde mellett Hegedűs Gyula dobozi főjegyző felszólalása méltó arra, hogy példakép állíttassék a falusi gyülekezetek polgári tisztviselői elé. Ha minden gyülekezetben akadna vezető ember, ki egyházunknak és a magyar kálvinizmusnak oly igaz szívű apostola lenne, mint amilyen a dobozi főjegyző, akkor igen hamar valóra válnék a szebb jövő után esengő szívünk vágyakozása és reménysége. I-t.

Iskola

Exlibris gyűjtemény a debreczeni főiskolai nagykönyvtárban.

45. *Samuel Savage* 18. századi címeres exlibris. A barokkeretben, angyalfejen álló címer mezejében 6 ágaskodó oroszlán látható; oromdisz: tekercsen növekvő unicornis. Egyetlen irat a tulajdonos neve. A könyvet Récey János vásárolta 1784-ben Utrechtben s hagyta örökül szép könyvtárával együtt a kollégiumi bibliothekának.

46. *M. Gottfr. Balthasar Scharff* svidnici archidiaconusnak 18. századi rézmetszetű exlibrisét I. Warnecke 1871. sz. A könyvjelző Grotius Hugó 1657-es amsterdami kiadáú Annalesén áll.

47. *P. T. Scharnov* exlibrisét Warnecke 1872. sz. alatt ismerteti. A könyv 1664-i kiadású Tacitus. A címlap hátulján Scharnovnak sajátkezű beírása olvasható a Magdeburgban, 1714-ben történt vételről; a pergamenkötésen GTSD 1666 jelzés látható mély nyomásban. A könyv a Szegedi-hagyatékból jutott a könyvtárba.

48. *F. W. v. der Schau*. Tojásdadalakú címeres könyvjegy, vörös mezőben arany síremlék, koszorúján függő kosfejek; oromdisz: aranykos sisakon. Felül a tulajdonos neve. Warnecke nem ismeri.

49. *Ant. de Schmerling* 18. századi rm. exlibrisét I. Warnecke 1922. sz.

50. *Schwarzenbergi uralkodó fejedelem könyvtára*. Rm. a XIX. sz. elejéről. Az ismeretes fejedelmi címer alatt „Ex Bibliotheca Principio Regnanti In Schwarzenberg“. Warnecke ezt a könyvjegy nem ismeri.

51. *Segesvári Istvánnak* több classica literatura körébe vágó mű fedelén látható könyvjegy I. Varjú Elemér i. cikkében.

52. *Joh. Gottl. Seidenburg* diszes keretbe illesztett 19. századi rm. exlibris, közepén a név két sorban. Warnecke nem tud róla.

53. *Zach. Starck* 1582-ből való címeres exlibris a Polydori Vergilii Urbinatis: De Rerum inuentoribus libri octo. Eiusdem in dominicam precem commentariolum Basileae 1546 c. könyv bekötési tábláján. A könyv érdekességét és értékét fokozza Gryneus Simonnak a címlap fonákjára nyomtatott 12 soros üdvözlő verse a szerzőhöz. Az előzéklapon a szerző életadatait közlő kézírásos bejegyzést és Szathmári István, valamint Sárvári Pál nevét olvashatjuk a Carolus Starck aláírása és a görög s latin mottók mellett.

54. *Joh. Fr. Güntter de Sternegg* 18. századi rm. exlibrisét l. Warnecke 2099. sz.

55. *Simon Nobilis de Stock-nak* 18. századi rm. exlibris Jacobo Facciolato páduai nyugalmazott tanár és a páduai academia történésze Epistolae latinae Patavii 1765 c. könyvén, amelyben több magyar emberről tesz említést, igen elismerőleg nyilatkozik Bél Mátyásról. Az exlibrist Warnecke nem ismeri.

55. *Die Hochschule zu Strassburg* 1871. A nyomtatott címeres exlibris felső két sarkában kereszt, az alsó jobb sarokban Erwin, a balsarokban Gutenberg arcképe. Warnecke nem közli. A G. 4101. jegyű. Dr K. F. S. Liskovius: Antigone, Trauspiel von Sophokles Leipzig 1829. c. bilinguis mű fedelén látható.

57. *Philip von Schwinden* könyvjegye a Sermons sur divers textes de L'écriture Sainte par Antoine Maurice Geneve 1722 c. mű fedelén, amely könyv Rétesy János könyvtárával került a bibliotheca birtokába.

58. *L. Aug. Thallon* nyomtatott könyvjegye. Emléktábla alakú ábrázolat, üres lapján kézírással: „De La Bibliothéque L. Augustus Thallon.“ Felül katonasapka, foscés bárddal, borostyánkoszorú s egyéb díszek.

59. *Ehrenreich Graf und Herr zu Trauttmansdorff* két különböző exlibrisét l. Warnecke 2208—2209. számok alatt.

60. *Carl Freyherr von Troilo.* Ezt a 18. századi fametszetű címeres exlibrist Warnecke nem ismeri. A címer alatt szalagdiszen két sor írás: „Carl Freyherr von Troilo zu Troiburg Roveredo v. Tscia.“

61. *Zach. Conr. ab Uffenbach* nagy exlibrisét Warnecke 2239. sz. alatt ismerteti, könyvében reprodukálva is megtalálhatjuk. A bibliográfus és frankfurti senator Uffenbachnak hét különböző méretű és ábrázolatú exlibrisét ismerteti Warnecke.

Több nagykönyvtári díszesebb és értékesebb darabon látható, az első példányát a P. 32 jelzésű Plantén nyomdaterméken találtam meg.

62. *Anna Maria Freylin von Weissenfeld.* Warnecke nem ismeri. A Janson János-fele 1647-i amsterdami kiadású Novus Atlas 5 pergamenkötésű darabján látható ez a 17. századi 85 : 110 méretű, rézmetszetű, címeres könyvjegy, amelynek a felső

részén hullámosan leomló szalagon a tulajdonos neve áll.

63. *Fr. Wernsdorf* wittenbergi archeologus-theologus exlibrisét l. Warnecke 2442. sz. a.

64. *E. P. Wogan* D. D. 18. századi exlibrise. Címer felett: Esse Quam Videri; alul 4 sorban: E. P. Wogan D. D. Rector of Winkfield & Vicar of Winterborne Stoke Wiltshire.

65. *Bibliotheca Wootiana.* L. Warnecke 2518—2519. számait. Három példányt találtam belőlük, az egyik Franciscus Philelphus 1496-os velencei kiadású orációinak fedelét díszítette.

A felsorolás körölbélül kimeríti a nagykönyvtári exlibris állomány teljességét. Sok könyvjegyből duplumpéldány is jutott a birtokunkba, amiknek egyenlő idejű, értékű és érdekességű történelmi exlibrisekkel történő kicserélésére az érdeklődőknek alkalom nyílik. A collectio záros szekrényben őrzetik, s a bibliotheca érdeklődő látogatóinak megtekintésül rendelkezésre áll.

Nagy Lajos.

(Vége.)

Irodalmi szemle

Hit, remény és szeretet könyve. Imádságok és elmélkedések a magyar protestáns nép számára. *Csiky Lajos.* Tizennegyedik változatlan kiadás. A Londoni Vallásos Traktátus Társulat Budapest, V., Hold-u. 3. 1921. Csiky e könyve 1884-ben jelent meg első kiadásban, a 13-iknál könyvomatoltatott s ezen utolsó kiadással 72,000 példányban látott napvilágot. Erős papirban igen díszes kiadás, elől arany kehellyel. 12 családi emléklap áll benne legelől, utána az Úri imádság s a róla való elmélkedés következik. Majd I. r. Köznapi imádságok (14 drb.); II. r. Bűnbánati heti (7 drb.); III. r. Ünnepi és alkalmi (57 drb.); IV. r. Az élet különböző foglalkozásaiban és viszonyai között mondandók (63 drb.); V. r. Jó reményben levő és gyermekágyas asszonyok (24 drb.); VI. r. Beteg és haldokló keresztyének. Haldoklókért mondandó könyörgések (53 drb.); VII. r. Függelék (6 fohász és 2 imádság). Mindenik szakaszban megfelelő elmélkedések. A 613 lapra terjedő nagy könyvben mintegy 226 imádság, elmélkedés, fohász és sok szentirati mondas foglaltatik. A könyvet, mely a háború előtt Amerikában is el volt terjedve, eléggé ajánlja az a körülmény, hogy immár 72,000 példányban látott napvilágot. Ára elég nagy: K 120, de a mi a mai könyvárak mellett alig meglepő. Felhívjuk reá a lelkész urak révén a nagyközönség figyelmét.

Fekete Angyal. Regény. Írta Oláh Gábor. Kiadja a „Méliusz“ könyvkereskedés könyvkiadóvállalata Debreczen, 1922. 8°, 230 l. Ára 92 K. — Ebben a regényben az ismert nevű kiváló szerző a háborút közvetlenül megelőző egyetemi diákéletet és a háború tüzeiben megroppant ifju lelket rajzolja. Úgy a meseszöveg, mint a korrajz teljesen megfelel annak a féktelenül kilengő testiségnek és lelki ziláltságnak, amik szerencsétlen korunk eme szakaszát jellemzik.

Bethesda címmel megindult ismét a diakonia (betegápolás, szegénygondozás stb.) városi és vidéki evangélizáció (misszió) lapja. Kiadja a Filadelfia-egylet (Budapest, VI., Hermina-út 39.). Megjelenik minden hónap végén. Előfizetési ára egész évre 80 K. Azoknak, akik az egyházi munkának itt megjelölt ágaival foglalkoznak, vagy azok iránt érdeklődnek, melegen ajánlható folyóirat.

Halottaink

Dr. Szeremlei Sámuel hódmezővásárhelyi református lelkipásztor fennkölt lelkületű, jóságos szívű, nemes erényekkel ékeskedő felesége, folyó hó 8-án, hosszú és kínos szenvedés után, életének 71-ik évében jobb létre szenderült. Temetésén a gyülekezet és a társadalom őszinte gyászának és benső részvételének megható kifejezést adott. Az elhunyt hű feleség példás és áldozatkész gondoskodással fáradhatatlanul buzgólkodott előmozdítani nagy tudományú, munkás férjének irodalmi és közeleti sikereit s felejtethetetlen odaadással, anyai szívének végső dobbanásáig nem szünt meg dolgozni, imádkozni, gyarapítani gyermekei, unokái boldogulásáért. Méltán gyászolják elköltözését a bánatba merült férjen kívül kesergő gyermekei, unokái, veje, nagy számú rokonai és igaz tisztelői. Áldás volt élete, áldott marad hű emlékezete.

Özvegy Szőke Jánosné szül. Vecsey Emma, akinek néhai ferje az érmihályfalvai református gyülekezet buzgó lelkésze és az érmelléki egyházmegye érdemdús esperese volt, életének 73., özvegyiségének 29. évében, folyó évi január 23-án hosszas szenvedés után csendesen elhunyt és nagy részvét mellett Debreczenben temettetett el. Sok öröm és sok viszontagság jutott osztályrészéül, de Istenben bízó lelke mindig hitt és remelt. Gyászba borult hálás gyermekeit, unokáit, vejét és kesergő rokonait vigasztalja meg a Mindenható kegyelme. Legyen siri álma csendes és emléke áldott.

Nagy Kálmán igazgatótanító folyó 1922. évi január hó 30-án hosszas szenvedés után életének 42., tanítói működésének 21., igazgatóságának 4. évében elhunyt. Jó és igaz ember volt, egész ember; szerető férj, gondos családapa, hivatalában lelkes, hűséges példányképe a kötelességtudásnak, jó barát, jó kartárs, törhetetlen hitű egyháztag, rendületlen magyar hazafi. Legyen áldott emlékezete.

Különfélék

Freuenfelder Arnold tenfeni lelkipásztor cikkének befejező közleményét adjuk a mai számban. Ez alkalomból köszönetet mondunk a meleg emlékezésért a szerzőnek s a szép tolmácsolásért Dr. Veress István tanítóképző intézeti igazgatónak.

Vendégjárás. Debreczenben a héten két külföldi vendég fordult meg. Az egyikről, Pedlow kapitányról, aki f. hó 13-án látogatta meg kollégiumunkat, lapunk vezető helyén esik szó; a má-

sik Sartorius Ernő, az ifjúsági keresztyén egyesületek világszövetségének főtitkára. Sartorius folyó hó 14-én délután 3 órakor középiskolai növendékeknek az Urania mozgóban, — aznap 5 órakor a tanítóképző intézeti zeneteremben a hittanhallgatóknak és a tanítóképző intézet növendékeinek, 16-án délután 5 órakor pedig a Debreczeni Kálvinisták Templomegyesületének vallásos estélyén a kollégiumi díszteremben tartott beszédet. Mindegyik alkalommal Megyericsy Béla a Magyar ifj. ker. egyesület főtitkára tolmácsolta. A vallásos estélyen a Konfirmált Leányok énekkarának szép éneke után Dr. Baltazár Dezső püspökünk üdvözölte svájci vendégünket s végül ugyanő köszönte meg az értékes előadást. Mindkét beszédet Dr. Veress István tanítóképző intézeti igazgató tolmácsolta.

Laky Zsigmond és Forgács Gyula Debreczenben. Laky Zsigmond new-brunswicki lelkész, az amerikai presbyteri és reformed egyházak egyik hivatolt kiküldöttéeként február hó 26-án és 27-én (vasárnap és hétfőn) Forgács Gyula péczeli lelkész kíséretében Debreczenben lesz. Mindketten több előadást fognak tartani, amelyekből részint az amerikai nagy református egyházakhoz való viszonyainknak helyes értékelésére, részben a saját egyházi megújulásunk vezéreszméire és irányára nézve fogunk kapni indításokat, még pedig az előadók személyiségét ismerve, bizonyára nagyon mélyreható indításokat. Debreczenhez közellakó vidéki lelkészek figyelmébe ezt azzal ajánljuk, hogy úgy az előadóknak, mint a debreczeni lelkészársaknak nagy örömeire szolgálja, hogy ha e két nap valamelyikén övelük itt Debreczenben minél számosabban találkozhatnak, kölcsönös épülés és gondolatkicserélés céljából.

Dr. Bacsoni Lajos volt debreczeni jeles jogakadémiai tanár arcképét Karai Sándor kollégiumi igazgató megfestette és a kollégiumi igazgatói hivatalban helyezte el. A jól sikerült kép Dienes János festőművész, leánygimnáziumi tanár ecsetjéből és Karai Sándor kollegiális és baráti kegyeletét egyformán megörökíti.

Márclus 5-én, Luthernek Wartburgból Wittenbergbe való visszatérésének 400. évfordulója alkalmából Wittenbergben nagy ünnepség lesz.

Szép hagyomány Sárospataknak. Morvay József hernádnémetii malomtulajdonos vagyonának egy negyedrészt, amelynek értéke ma mintegy kétmillió korona, a sárospataki kollégiumnak hagyományozta.

A Hódmezővásárhelyen működő máramaroszigeti református jogakadémián (mely Máramaroszigetről helyeztetett ide) a második (tavaszi) félév február 15-én kezdődik. A beiratkozások folyamatosan vannak. Akik eddigi késedelmüket kérvényeikben kellelőleg kimentik — ha a létszám addig be nem telnek — február hó végéig felvehetők, azontúl semmi esetre sem. Az alapvizsgákról lekésettek a vizsgák még február 14-én és 15-én felvétetnek, később semmi esetre sem. Az előző félév teljes rendezése előtt az új félévre beiratkozni nem lehet.

